

23.9.2022

EOAK/6137/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Katja Harakka

ULOSOTTOVIRANOMAISTEN MENETTELY TOISTUVAISTULON ULOSMITTAUKSEN RAJOITUKSEN MUUTTAMISTA KOSKEVASSA ASIASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Ulosottolaitoksen menettelyä ulosmittauksen rajoituspäätöksen muuttamisessa.

Kantelijalle myönnettyä toistuvaistulon ulosmittauksen määrää oli rajoitettu enintään 300 euroon kuukaudessa. Ulosottoviranomainen oli kuitenkin 1.7.2021 poistanut rajoituksen, jolloin ulosmittauksen määrä oli noussut 526 euroon kuukaudessa. Kantelun mukaan rajoituksen määrän poistosta ei ollut ilmoitettu kantelijalle.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin ulosottoylitarkastajan selvitys sekä kihlakunnanvouti A:n ja johtavan kihlakunnanvouti B lausunnot.

Käytettävissäni ovat olleet myös Ulosottolaitoksen toistuvaistulon maksajalle toimittamat maksukieltoilmoitukset 7.8., 29.9. ja 23.12.2020 ja 1.7.2021, ulosmittauspäätökset 7.8.2020 ja 16.6.2021 sekä asialuettelo 27.9.2021 ja ulosmittauksen ennakoilmoitus 13.8.2021.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Kantelijalla oli ollut voimassa toistuvaistulon ulosmittaus ja ensimmäinen ulosmittaus oli tehty 6.8.2020. Tämän jälkeen kantelijalle oli 28.9.2020 myönnetty toistuvaistulon ulosmittaukseen määrän rajoitus 100 euroa kuukaudessa. Varsinaista kirjallista päätöstä ei ollut tehty. Rajoitusta myönnettäessä kantelijan ulosotossa olleiden velkojen määrä oli ollut hyvin pieni.

Kantelijan toistuvaistulon ulosmittausta oli tarkistettu hänen pyynnöstään niin, että ulosmittauksen määrä oli 22.12.2020 rajoitettu puhelimitse tehdyllä päätöksellä 300 euroon kuukaudessa. Rajoitus oli ollut voimassa kolme kuukautta maaliskuun 2021 loppuun. Kirjallista päätöstä rajoituksesta ei ollut tehty, vaan rajoituksen sisältö ja kesto ilmenee ulosoton tietojärjestelmästä. Tulon maksajalle 23.12.2020 lähetetyssä maksukiellossa oli ilmoitettu ulosottopidätyksen määräksi enintään 300 euroa kuukaudessa. Sanotun rajoituksen ajallista kestoja ei ole kiellossa ilmoitettu.

Kantelijan asiakkuus oli alkuvuonna 2021 siirtynyt laajaan täytäntöönpanoon. Ulosottoylitarkastaja oli katsonut kantelijan perittävänä olleiden asioiden lukumäärän kasvun vuoksi, ettei kantelijalle myönnetylle rajoitukselle enää ollut perusteita. Rajoitus oli 1.7.2021 poistettu. Kantelija oli 13.8.2021 saanut ennakkoilmoituksen ulosmittauksesta, jossa ei ollut enää ollut mainintaa määrän rajoituksesta.

Kantelija oli 2.9.2021 tiedustellut kihlakunnanvoudilta rajoituksen poiston syytä. Vouti oli kertonut poiston johtuvan velkojen määrän kasvusta, minkä vuoksi rajoitusta ei ollut enää ilman lisäselvitystä pidetty perusteltuna. Vouti oli myös kertonut kantelijalle mahdollisuudesta hakea ulosmittauksen määrän rajoittamista uudella hakemuksella.

3.2 Selvitykset

Ulosottoylitarkastaja on selvityksessään selostanut tapahtumia ja todennut, ettei toistuvaistulon ulosmittauksen määrän rajoitukselle ollut enää ollut perusteita kantelijan perittävänä olevien velkojen määrän kasvun vuoksi. Rajoitus oli poistettu 1.7.2021. Kyse oli ollut määräaikaisesta rajoituksesta. Kantelijan tulon ulosmittaus oli 2.8.2021 muutettu normaaliksi. Rajoituksen päättymisestä oli 13.8.2021 ilmoitettu kantelijalle kirjeitse.

Kihlakunnanvouti A on lausunnossaan todennut, että kantelijalla oli ollut voimassa toistuvaistulon ulosmittaus. Toistuvaistulon ulosmittauksessa ulosmitattava määrä lasketaan ulosottokaaren 4 luvun 45 §:n mukaan ja määrässä huomioidaan suojaosuus. Ulosottokaaren 4 luvun 51 §:ssä säädetyillä perusteilla palkasta voidaan ulosmitata toistaiseksi tai määrättynä aikana säännönmukaista pienempi määrä. Erityisesti huomioon ottaen kantelijan kokonaisvelkamäärä ja velkojen oikeus saada suorituksensa, säännönmukaista pienemmän ulosottopidätyksen määrän tulee perustua laissa säädettyyn hyväksyttävään perusteeseen. Kantelija ei ole toistaiseksi esittänyt sellaista perustetta, jonka perusteella määrän rajoitusta voitaisiin jatkaa.

Kantelijan asiakkuus oli siirretty laajaan täytäntöönpanoon. Ulosottoylitarkastaja oli heinäkuussa 2021 havainnut, että kantelijan toistuvaistulon määrän rajoitus oli sovittu päättyväksi jo maaliskuun 2021 lopussa. Sen vuoksi hän oli poistanut rajoituksen ja lähettänyt ilmoituksen tulon maksajalle. Kantelijan toistuvaistuloon oli kuitenkin tehty jatkoulosmittauksia maaliskuun ja kesäkuun 2021 välillä ja niissä oli ollut voimassa määrän rajoitus enintään 300 euroa kuukaudessa. Ulosottoylitarkastajan mukaan sanottujen päätösten osalta määrän rajoitus oli hyväksytty epähuomiossa, koska tarkoituksena ei ollut ollut jatkaa rajoitusta maaliskuun 2021 jälkeen. Ulosottotarkastajan mukaan rajoituksen jatkaminen ei enää ollut perusteltua ilman lisäselvitystä.

Voudin mukaan rajoituksen poistaminen oli ulosottoylitarkastajalla olleet tiedot huomioon ottaen ollut perusteltua. Kuitenkaan ulosottoylitarkastajan menettelyä ei voida pitää asianmukaisena. Ulosottokaaren 4 luvun 26 §:n mukaan omaisuus ulosmitataan ulosottomiehen tekemällä päätöksellä. Ulosottoylitarkastaja oli 1.7.2021 muuttanut maksukielloa ja samalla kantelijalle 16.6.2021 annetun ulosmittauspäätöksen sisältöä, jossa oli myönnetty ulosmittaukseen 300 euron kuukausittainen määrän rajoitus. Siten kantelijalle olisi tullut 1.7.2021 antaa tiedoksi uusi ulosmittauspäätös, johon maksukiellon muutos on perustunut. Velallisen luottamuksensuojan suhteessa viranomais toimintaan ei voida katsoa toteutuneen, kun tieto rajoituksen poistosta oli ilmennyt kantelijalle vasta 13.8.2021 toistuvaistulon ulosmittausta koskevasta ennakoilmoituksesta, jossa määrää koskevaa rajoitusta ei ollut enää ollut.

Edelleen vouti on viitannut ulosottokaaren 4 luvun 51 §:ään ja todennut, että määrän rajoitus tehdään toistaiseksi tai määrätyksi ajaksi. Ulosottokaari ei sisällä säännöksiä siitä, tuleeko velalliselle ilmoittaa ulosottopidätyksen määrän rajoituksen päättymisestä. Koska kantelijalle oli maaliskuun 2021 jälkeen lähetetty ulosmittauspäätöksiä, joissa määrän rajoitusta 300 euroa kuukaudessa oli jatkettu ilman mainintaa rajoituksen kestosta, on määrän rajoituksen tulkittava jatkuneen toistaiseksi voimassa olevana. Ulosottokaareissa ei nimenomaisesti säädetä, että velallista tulisi kuulla ennen kuin toistaiseksi voimassa olevaa määrän rajoitusta koskevaa päätöstä muutetaan.

Lausunnon mukaan edellä mainitun päätöksen voidaan kuitenkin arvioida rinnastuvan esimerkiksi tilanteeseen, jossa ulosottomies tekee päätöksen velallisen maksusuunnitelman raukeamisesta. Ennen sanottua päätöstä velallista tulee lain mukaan kuulla.

Toistaiseksi voimassa olevan määrää koskevan rajoituksen poistamisella voidaan katsoa olevan velalliselle huomattava merkitys ja myös tästä syystä kuulemista voidaan pitää perusteltuna. Tämän vuoksi ulosottoylitarkastajan olisi tullut kuulla velallista tai ainakin olla yhteydessä tähän ennen 16.6.2021 rajoituspäätöksen muuttamista ja rajoituksen poistamista.

Johtavan kihlakunnanvoudin lausunnon mukaan toistuvaistulon rajoitus tehdään yleensä tietojärjestelmän ohjaamana määräajaksi perustellulla päätöksellä, josta myös ilmenee rajoituksen ajallinen kesto sekä se, kuinka paljon normaalin ulosmittauksen lisäksi jätetään tuloa ulosmittaamatta. Mahdollista on myös tehdä rajoituspäätös niin, että siinä määritellään enintään ulosmittava määrä. Tällainen rajoitus voi olla kestoaltaan toistaiseksi voimassa oleva, kuten tässä tapauksessa oli ollut, mikä ilmenee maksukiellosta 23.12.2020. Jos tällainen velallisen tiedossa oleva rajoitus poistetaan, tulisi velalliselle ilmoittaa siitä erikseen perusteluineen ja varata hänelle samalla tilaisuus tulla kuulluksi. Lausunnon mukaan ennakoilmoitus täyttäneen kuulemiskirjeen sisältövaatimukset. Joka tapauksessa velalliselle tulee etukäteen jollain tavalla ilmoittaa rajoituksen päättymisestä tai poistamisesta ja varata tilaisuus tulla tarpeen mukaan kuulluksi.

Kantelijalle ei ollut ilmoitettu rajoituksen päättymisestä asianmukaisesti. Tähän on ilmeisesti vaikuttanut se, että rajoituksen oli ollut tarkoitus olla alun perin määräaikainen, mutta kantelijalle oli kuitenkin tehty uusia ulosmittauspäätöksiä, joissa rajoitus oli edelleen ollut. Asiaan oli mahdollisesti myös vaikuttanut se, että asiaa oli hoitanut useampi ulosottomies.

Johtava kihlakunnanvoudi on todennut, että menettelyyn toistuvaistulon ulosmittauksen määrällisessä rajoittamisessa kiinnitetään huomiota.

3.3 Sovellettavat säännökset

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Ulosottokaaren 3 luvun 32 §:n mukaan, jos tässä laissa säädetään, että ulosottomiehen on kuultava jotakuta, asianosaiselle tulee ennakolta varata tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi. Ulosottomiehen tulee muissakin kuin erikseen säädettyissä tapauksissa kuulla asianosaista tai sivullista, jos asialla arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä.

Ulosottokaaren 4 luvun 26 §:n mukaan omaisuus ulosmitataan ulosottomiehen tekemällä ulosmittauspäätöksellä. Päätös on viipymättä merkittävä asiakirjaan. Ulosmitattu omaisuus on yksilöitävä ulosmittauspäätöksessä. Irtain omaisuus voidaan ulosmitata, vaikka sen sijaintipaikkaa ei tunneta, jos omaisuus voidaan sitä näkemättä riittävästi yksilöidä.

Samana luvun 51 §:n mukaan, jos velallisen maksukyky on sairauden, työttömyyden, velallisen maksaman elatusavun tai muun erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt, palkasta ulosmitataan toistaiseksi tai määrättyä aikana säännönmukaista pienempi määrä.

3.4 Oikeudellinen arviointi

Asiassa on ollut kysymys toistuvaistulon ulosmittauksen rajoittamisesta kantelijan maksukykyyn heikentymisen johdosta. Kantelijan 16.6.2021 saamassa kirjallisessa ulosmittauspäätöksessä on todettu ulosottopidätyksen enimmäismäärä antamatta kuitenkaan sanotun rajoituksen kestoja. Siten katson, että kysymys on ollut toistaiseksi voimassa olevasta rajoituspäätöksestä, jota ulosottotarkastaja on 1.7.2021 muuttanut poistamalla rajoituksen.

Kantelijan näkökulmasta rajoituspäätös on ollut merkittävä, koska se on vaikuttanut suoraan hänen kuukausittaiseen käyttövaraansa. Siten rajoituksen poistamisella voidaan arvioida olleen kantelijalle huomattava merkitys. Kantelijan kuulemiselle ei ole edes väitetty olevan estettä. Edellä mainittu huomioon ottaen katson, että ulosottoylitarkastaja on menetellyt virheellisesti jättäessään varaamatta kantelijalle tilaisuuden tulla kuulluksi ennen rajoituspäätöksen muuttamista.

Edelleen kun myönnetty rajoitus on päätetty poistaa, kysymys on käytännössä uuden ulosmittauspäätöksen tekemisestä. Tästä johtuen katson, että rajoituksen poistosta olisi tullut tehdä perusteltu päätös, josta olisi tullut vähintään suullisesti ilmoittaa kantelijalle ja johon kantelija olisi voinut hakea muutosta.

Yleisellä tasolla vielä totean, ettei kantelijaa koskevan rajoitusasian käsittely ulosottoviranomaisessa ole sujunut asianmukaisesti. Kantelijalle on myönnetty ulosmittauksen rajoitus, jonka on ollut tarkoitus olla voimassa vain tietyn ajan. Rajoituksen määräaikaisuus on ilmennyt vain ulosoton järjestelmistä. Määräaikaisuudesta huolimatta rajoitusta on jatkettu maaliskuun 2021 jälkeen ilman kantelijan pyyntöä ja selvitystä rajoituksen perusteista ja vielä kesäkuussa 2021 on annettu päätös, jonka mukaan rajoitus on voimassa toistaiseksi. Katson, että tältä osin asiassa ei ole menetelty ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä edellytetyin tavoin asianmukaisesti.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen ulosottoylitarkastaja A:n sekä ulosottoviranomaisten menettelyn virheellisyydestä heidän tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni ulosottoylitarkastajalle sekä valtakunnanvoudin kanslialle tiedoksi.